
***HEMIGRAPUS PENICILLATUS* DE HAAN 1835 WAARGENOMEN IN
NEDERLAND – REINDERT NIJLAND & JAPPE BEEKMAN**

De oorspronkelijk uit Japan afkomstige krab *Hemigrapsus penicillatus* de Haan 1835 (fig. 1) is aangetroffen in de Oosterschelde. Bij het Sas van Goes (5133' NB, 0356' OL) zijn bij laag water in het eulitoraal onder stenen meerdere exemplaren op meerdere data gevonden. Op 21 april 2000 zijn een mannetje en een vrouwtje verzameld.

De soort werd op 19 maart tijdens een excursie van de Strandwerkgemeenschap bij het Sas van Goes al aangetroffen. Het krabbetje dat toen gevonden werd, een vrouwtje, kon door de excursiedeelnemers niet direct op naam worden gebracht, en daarom op de foto gezet. De foto werd opgestuurd aan drs. J.P.H.M. Adema, auteur van 'De krabben van Nederland en België' (Adema, 1991) en medewerker van het Nationaal Natuurhistorisch Museum (NNM). Na overleg met dr. L.B. Holthuis (gast-conservator crustacea NNM) werd het vermoeden uitgesproken dat het hier om *Hemigrapsus penicillatus* ging. Voor bevestiging moesten echter exemplaren verzameld worden.

Daartoe is de eerste auteur op 21 april op zoek gegaan bij het Sas van Goes en heeft daar twee exemplaren (een mannetje en een vrouwtje) verzameld. Door drs. C. Franssen (conservator crustacea NNM) werd de determinatie tot *Hemigrapsus penicillatus* bevestigd. De twee exemplaren zijn op 26 april opgenomen in de wetenschappelijke collectie van het NNM. In overleg met de voorgenoemde medewerkers van het NNM wordt door auteurs de Nederlandse naam 'Penseelkrab' voorgesteld.

Hemigrapsus penicillatus is vrij makkelijk te herkennen. De carapax is ongeveer vierkant, met drie

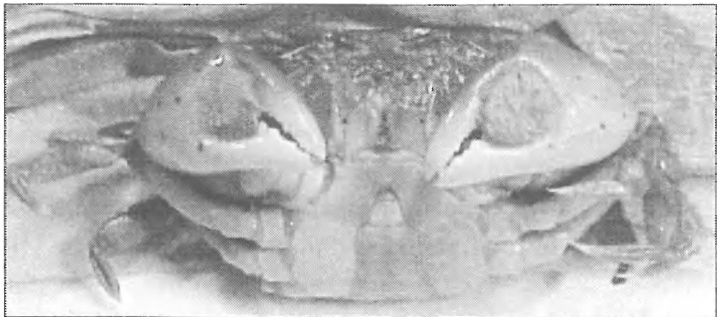

Fig. 1: De penseelkrab *Hemigrapsus penicillatus* (Sas van Goes 22-4-2000; foto Reindert Nijland).

anterolaterale tanden (de orbitale tand meegeteld), en een brede, mediaan licht concave voorkant. De mannetjes hebben veel grotere scharen dan de vrouwtjes. Op het scharnier tussen de beweegbare en onbeweegbare vinger van de schaar van het mannetje bevindt zich een sponsachtige dot haar. De looppoten zijn slank en op de zijkant bezet met stevige, korte haren. Aan de bovenzijde is de krab groen-, bruin- of grijsachtig gekleurd, sommige jonge exemplaren hebben grote, witte, symmetrische vlekken. De onderzijde van het lichaam is witachtig. De maximale breedte van het rugschild bedraagt 28 mm (Noël *et al.*, 1997; d'Udekem d'Acoz, 1998).

Hemigrapsus penicillatus is inheems langs vrijwel de hele kust van Oost Azië. Het is daar een zeer algemene krab die voorkomt in koud tot tropisch kustwater van de Noordwestelijke Stille Oceaan. Hij leeft lang rotskusten onder stenen en in de modder tussen de hoog- en laagwaterlijn. In 1994 is de soort voor het eerst aangetroffen in Europa, in het Franse La Rochelle. In Europa wordt de krab aangetroffen op dezelfde plaatsen waar ook de (juvenielen van de) strandkrab (*Carcinus meanas*) wordt gevonden. Aangezien *Hemigrapsus penicillatus* tegen extreme temperaturen kan, is de verwachting dat de hele Europese kust, van Schotland en Noorwegen tot aan Noord Afrika en eventueel de Middellandse en Zwarte Zee zal koloniseren. Vooralsnog zijn er geen nadelige effecten voor de inheemse fauna geconstateerd (Noël *et al.*, 1997).

In Nederland is de soort vooralsnog alleen aangetroffen bij het Sas van Goes. Hier zijn bij bezoek door Reindert Nijland op 21 april 2000 acht exemplaren aangetroffen. Op 24 april zijn door Marco Faasse totaal tien exemplaren gevonden, waaronder een volwassen mannetje met een carapax-breedte van 20 mm (mond. med. Faasse). Waarschijnlijk heeft de soort zich dus al in 1999 gevestigd. Het is waarschijnlijk dat de soort ook op andere locaties in de Oosterschelde en verder langs de Nederlandse kust voorkomt. Er zijn echter geen meldingen bekend. Ook uit België zijn, ondanks een oproep in 'De Strandvlo' (d'Udekem d'Acoz, 1998), geen meldingen bekend.

Hierbij de oproep voor iedereen die wel eens op het strand of aan de dijk loopt: kijk goed of je *Hemigrapsus penicillatus* tegenkomt, en meldt je

waarnemingen bij de auteurs. In een artikel in Het Zeepaard aan het eind van dit jaar zullen wij melding maken van de verspreiding van *Hemigrapsus penicillatus* in Nederland en de opmars in Europa. De voortplantingsperiode in Frankrijk begint in mei. Melding van vrouwtjes met eieren kunnen het vermoeden van voortplanting in Nederland bevestigen.

SUMMARY

Hemigrapsus penicillatus De Haan 1835 is found on March 19, 2000 near Sas van Goes (5133' N, 0356' E) between rocks in the eulitoral, representing the first finds on the shore of the Netherlands. Two specimens (one male and one female) from the same location have been sampled on April 21, 2000 and are included in the scientific collection at the National Museum of Natural History Leiden.

LITERATUUR

- ADEMA, J.P.H.M., 1991. *De krabben van Nederland en België*. Nationaal Natuurhistorisch Museum, Leiden.
- NOËL, P.Y., E. TARDY & C. D'UDEKEM D'ACQZ, 1997. Will the crab *Hemigrapsus penicillatus* invade the coasts of Europa? *C.R. Acad.Sci. Paris, Sciences de la vie/Life Sciences*, 741-745.
- UDEKEM D'ACQZ, C. D', 1998. Kolonisatie van de Europees-Atlantische kusten door de borstelkrab *Hemigrapsus penicillatus* (de Haan, 1835). *De Strandvlo* 18(1): 45-48 (<http://www.strandwerkgroep.org/hemigrnl.htm>)

Adressen van de schrijvers:

Reindert Nijland
 Helper Oostsingel 4
 9722 AT Groningen
 R.Nijland@bioedu.rug.nl

Jappe Beekman
 Mispelgaarde 41
 3436 GH Nieuwegein
 Beekman@ovb.nl

Naschrift redactie: in het artikel van d'Udekem d'Acoz (1998) staat een fraaie tekening van deze krab; de tijd ontbrak echter om nog toestemming voor overname te krijgen. Ik beloof dat in het volgende nummer goed te maken. Overigens stelt d'Udekem d'Acoz in datzelfde artikel als Nederlandse naam voor: de Borstelkrab en zegt hij: "Het is niet uitgesloten dat ooit in ... de Oosterschelde onder elke steen een borstelkrab te vinden zal zijn..."